

Az élet forrása

(A környezet.) Új művel gazdagodott a szegedi Dóm tér. Az orvostudományi egyetem oktatási épületének falán nemrégiben avatták fel Tóth Valéria Szegeden élő szobrászművész nagyméretű, díszkúttal egybekomponált bronz domborművet. Az alkotás tulajdonképpen a nemzeti emléksarok formai és tartalmi lezárása is.

A SZOTE oktatási épületének építész tervezője, Tarnai István mai szellemben, korszerű módon, új anyagokkal, azonos léptékkel, precíz arányrenddel kapcsolódott a Rerrich-féle tér épület-együtteséhez. A betonbordák közötti üvegtáblákon izgalmasan tükröződik a dóm csipkekaronti taktúrája, az oldalfalak borítása szellemesen idézi a ter épületeinek klínkertéglá felületét. Régi és új harmonikus, szép találkozás ez, nem véletlenül kapott tervező munkájáért Ybl-díjat Tarnai István. A tervek születésének idején megfogalmazott az épületet díszítő képzőművészeti alkotások gondolata is. Pompás ötlet volt a panton oszlopcsarnokának léptékéhez, félköríves formához kötni a domborművet, és szerencsés volt az inspiráló gondolat: általánosabb mondanivalójú alkotással összegezni az emléksarokban található nagyjaink — a művelődéstörténet, a tudomány, a művészetek, a történelem, az építészeti kiválóságainak — szoborportréinak szemléletét. Megfogalmazni minifajta humánus emberi cselekvés forrásvidékét és eredményeit az embertől eljutni az emberig, lélektől lélekig.

(A mű.) Víz csobog a dombormű kútjából. Tiszta forrás — az élet forrása. A humánus jelképe. Ebből a forrásból születtek az élet, minden emberi kapcsolat, a barátság, a szerelem, a házasság, az utód, s ennek következménye az emberiség legfőbb célja, tevékenységének mozgatórugója, életének értelme: a boldogság- és harmóniakeresés. Különös jelentőséggel bír mind ezek plasztikai megfogalmazása a már említett környezetben. Olyan intézmény falán, ahol a holnap orvosai készülnek a gyógyító munkára, az egyik leghumánusabb emberi tevékenységre; olyan téren, mely az emberi tudás, szellem, alkotó munka nagyjainak állít emléket.

Tóth Valéria eddigi művészi tevékenységének szintézisét készíttette el ebben a bronzba öntött domborműben. Mindig is a szépség, a tisztaság és a harmonia jegyében formálta lányalakjait, fiúfiguráit. Az emberi testbe, mozdulatba, tekintetbe, kapcsolatokba sűrítette azokat a humánus tartalmakat, amelyek nem változnak a gyorsan múltó divatokkal, amelyek mindig biz-

tos képet adnak mesterségbeli felkészültségéről, plasztikai tudásról, és soha nem rejtik véka alá az alkotó véleményét a világról kitárják gazdag érzelmevilágát, érzékenységét, s megosztják mindezt a nagyobb közönséggel. Több régebbi szobrának emléke, motívuma ott van ebben az összegző munkában.

Nem használt túlzott plaszticitást, alakjainak formái alig emelkednek ki a dombormű síkjából, de számít a kis aprócska tér fényváltozataira, érzékenyen mozgatott drapériái lendülését, dinamizmust, állandó vibrációt kölcsönöznek a kompozíciónak. A reneszánsz emberközpontú világát idézi föl bennünk a XX. század harmadik harmadában bizonyítván, hogy az összehsugorodott világban és fölgyorsult időben is lehetnek szigetei az emberi szépségnek, a tiszta harmoniának, a szívét és észét rabul ejtő igazságnak.

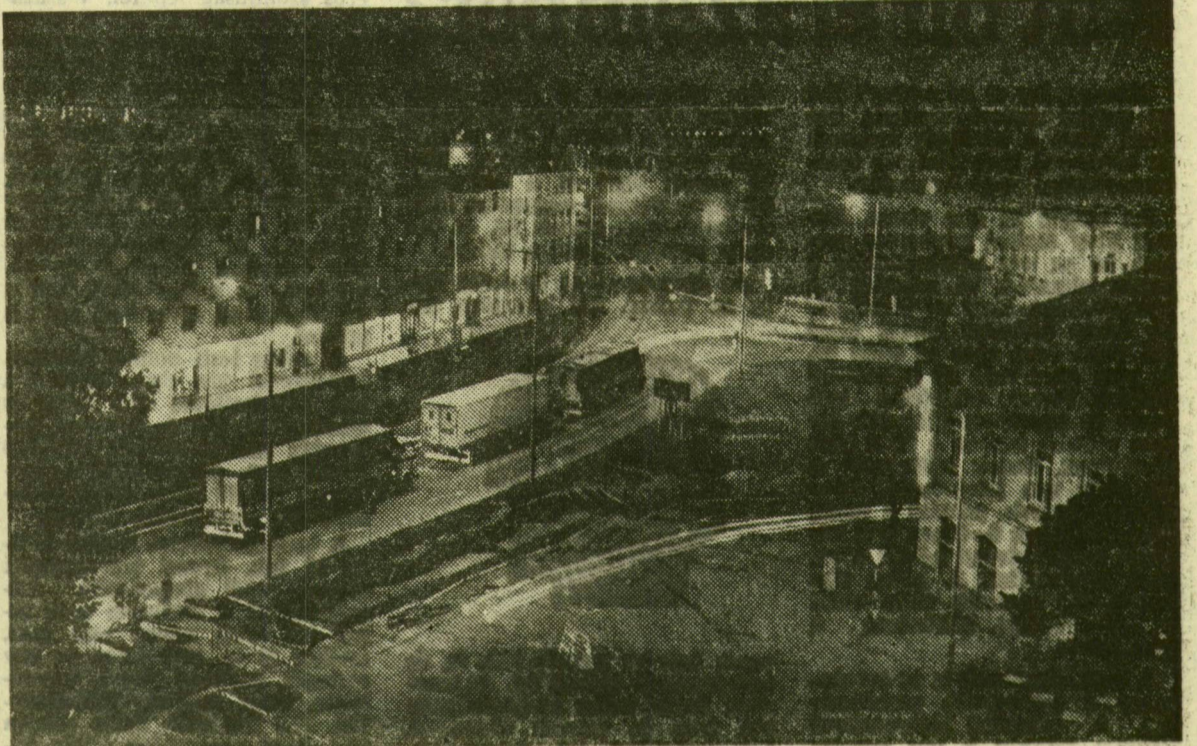
(Az alkotó.) Tóth Valéria öt-éves koráig Erdélyben élt nagy-mamájával, aki egy paplak házvezetőnője volt. Aprócska lányként tátott szájjal bámulta a hegyek közé szorult kis falu csodaszép templomának festett faszobrait, a díszesen faragott székelő kapukat. Mindene volt a rajzolás, festés, mégis vargabetűk után került a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakára, ahol Pátzay Pál növendékévé vált. Végzet viz esztendővel ezelőtt. Egy vásárhelyi évtized után néhány hónapja Szegeden él.

Szobrai rohanó világunkban egy pillanatnyi megállásra képeznek. Elgondolkodásra és befeléfordulásra. S hogy ez a harmóniakeresés mennyire közös igény, arra köztéri megbízatásai is bizonyították.

„Vállalom mal, kissé eltárgyalult világunkban az általam gyakorolt szobrászat hitét, bizom létjogosultságában. Vallom, hogy az emberi érzések, gondolatok, tapasztalatok, emlékek kimeríthetetlenek. Az igényesség és fogékonyság feltámasztása a művészi szöveg iránt korunkban is elengedhetetlenül szükséges. Csak akkor nevezhetem magamat művésznek, ha alkotóképességeimet fel tudom használni arra, hogy a kiesnyes gondolatoktól és gondoktól az emberi szíveket és az értelmet a művészet felé fordíthatom. Szobraim ebből a szellemből száradnak” — mondta elképzeléseiről.

E szavakra bizonyosság a Dóm téri új mű, mely mostantól évtizedeken át hirdás Tóth Valéria alkotói alapállásáról, tehetségéről, s mely egyszerűen egy művészi pálya első évtizedének lezárása, s egy újabb szakasz kezdete. Közös ajándékunk.

TANDI LAJOS

Számvetés a tervidőszak végén IV.

Makó

A Városépítés idej ötödik számában dr. Forró István, Makó tanácselnöke részletesen elemzi azt a vitát, amely 1978-79-ben másfél éven át tartott, amelyben a város általános rendezési tervéről „csaknem tízezer ember mondott véleményt”. Nem csekélység ez: Makón hármincezer élnek. „Csak a nyíltság, a töprengés, a gondok megosztása mondhat megnyugtató igent a vezetői-tervezői — elképzelésekre, s ez a nyíltság, ösztönös képes elnyerni — az egyetértést mellett — az annyira szükséges támogató cselekvés gazdag társadalmi erőforrását.” Nem akármilyen várospolitikai program ez, s hogy e makói gyakorlatnak milyen mély gyökerei vannak, a tanács elnökével folytatott, s a város ötödik ötéves tervének jellemzőit összefoglaló beszélgetésünk is bizonyítja.

Adósságok és „havvatekók” törlesztésének esztendein jutott túl a város — megerősödött, megfiatalodott eközben. A szó igazi értelmében is fiatalabb lett: lakóinak negyven százaléka 32 éven aluli. A rendezési terv vitájában ök is szót kértek, értékelve egyebek között azt a városépítési tevékenységet, amely egy sor korábbi feszültség feloldásához vezetett. Olyan létesítményekkel gyarapodott a város, amelyek hosszabb távon oldanak meg gondokat: kollégiumra, autóbusz-pályaudvarra, MÁV-munkásszállóra, kempingre, múzeumra jó ideig nem kell pénzt költeni.

Olyan utak készültek el, amelyek a város „körforgalmában” fontosak voltak. Olyan ABC-gyűrűrendszert alakítottak ki, hogy fél kilométeren belül mindenki találjon korszerű boltot. A lakótelepi kereskedelmi hálózat kiépítésekor a makóiak arra törekedtek — és sikerrel! — hogy előbb az üzletek legyenek készen, s aztán a lakások. A kormányzattól árvédelmi célokra kapott százmillió forintot úgy használták fel, hogy a korábban szinte állandósult vízi veszedelmeket felejtessék a makóiakkal. Ma már biztonságban van a város — s ebben a termelőszövetkezetek meliorációs munkálatainak is része van. A város „külső gazdaságában” érezhetően gyorsabban eltűnik a csapadékvíz, mióta a talajvíztárra különös gondot fordítanak. A belterületi csapadékelvezető hálózat bővítésében pedig a KISZ-tábor fiataljainak volt tekinthetős szerepük. A víz egyből ként, ha a földet borítja vagy a gátak közt hőmérséklet — sok ha a kutakból folyik — keves. A város ivóvízellátásának gondjai is ebben az ötéves tervben oldódtak meg — társulati formában. S amire még büszke lehet Makó: minden energiateljeségnek olyan vezetékhálózata van jelenleg, amire építeni is lehet, s a továbbfejlesztés útja is adott.

Érezhetően javult a város és

a környező községek közti közlekedés: a makói autóbusz-pályaudvar naponta 305 járat érinti, piacok napokon huszonkilencel több! A szomszédos megyékkel, s Budapesttel is jó az összeköttetés. Makónak, nyilván ennek is köszönhető, hogy mostanában megfordult az „ingázás” iránya: 1976-ban körülbelül ezren jártak Makóról más helységekre dolgozni, ma ennival többen indulnak munkába — Makóra. Szeged kapunyitásának következtében egyre több kvalifikált szakember vesz részt Makó jelenének és jövőjének alakításában.

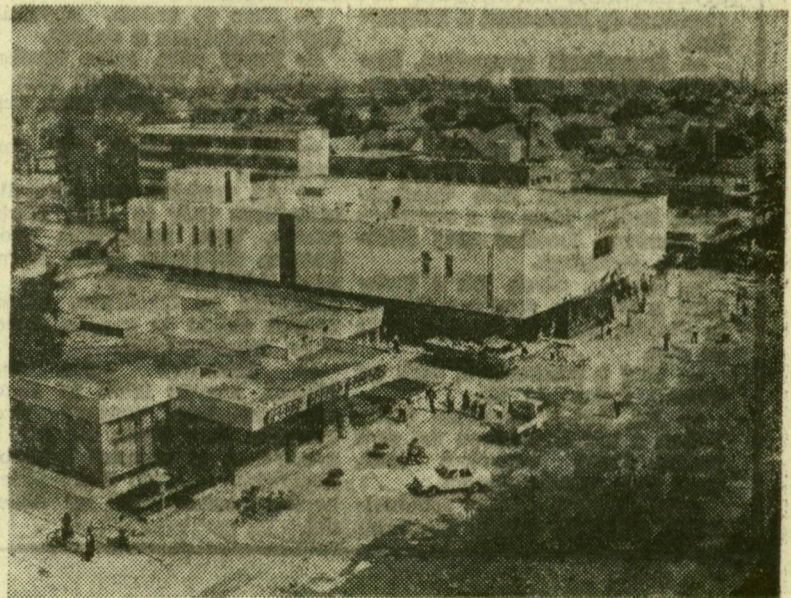
Hála a magánérességi építkezéseknek, a város a lakásépítési tervet 123 százalékra teljesíti, az úthálózat fejlesztési és javítási programjához képest 200, a csatornaépítésben 240 százalékos a fejlődés. Makó helyzete persze nem minden területen optimális: az egészségügyi intézmények fejlesztésének háromnegyede valósult meg — a kórház rekonstrukciója elhúzódik. A gyermekintézmények közül a bölcsődékben valamennyi rászoruló gyermeknek jut piacnapi hely — körülbelül egy év múlva számítanak nehézségekre. Az óvodákban 1981-83-ban lesz feszült a helyzet, az általános iskolákban pedig akkor maradhat meg az „egy műszakos” tanítási rend, ha az új nyolc tantermes iskola határidőre készül el. „Az a célunk, hogy — akár üres termek felkutatásával — mindenképp megteremtjük a hatóság és nyugodt oktató-nevelő munka feltételeit. Azaz, a hatodik ötéves tervben szeretnénk a bölcsődékben feloldani, az óvodákban levezetni, az iskolákban meg sem engedni a feszültséget...” S lám, máris a tervezés kellős közepébe csöppentünk, bizonyítván: az egymást követő tervidőszakoknak nincsenek merev határaink. A kórház rekonstrukciója, a főtér (a Korona-szálló mögötti tömb) rendezése például ez.

A következő évek lakásépítőit segítik azzal, hogy plakátokon tájékoztatják az érdeklődőket a telekvásárlási lehetőségekről, kiállításokon mutatják be az ajánlott tippsterveket. „Arra törekszünk, hogy városias körülményeket biztosítsunk a város környéki községekben is, s ezze, tehermentesítsük Makót, s egyúttal fejlesszük a közeli településeket is. Mindig azt, amelyik legjobban rászorul. Szeretnénk, ha a város és községei optimális egységben élénének, s ha a makói ember a városkörnyékén éppúgy megtalálna a számítását, mint a belvárosban. S ez nem ellenkezik a makói várospolitikusok törekvésével, hogy az embert megtartó városi funkciókat erősítsék, a társadalmi összefogás, a lokálpatriotizmus, a munkahelyi kollektívák érdekelttségének tudatosításával, a tanácsi munka széles körű megismertetésével. Nem ígéretünk, s gazdasági gondjainkat sem szeretnénk halmozni. Makón egyetlen vezető sem kötelezheti el magát a tanács, a végrehajtó bizottság fedezékében.”

Olyan program ez, amely a következő évek nehézségein (a pénzügyi, beruházási lehetőségek csökkenésén) átrendítheti a várost. Mert van még a várospolitikát jócskán terhelő tényező: kétszáz makói utca burkolatlan; a városnak nincs kultúrház-szánháza; a déli városrészben nincsenek gyermekintézmények; a város üzemelő, gyárainak háromnegyedet máshonnan irányítják, a születések száma alacsony, a válásoké (s ez lakáshiany okoz!) magas... A generációváltás hatására is szembe kell nézni: a fiatalok ambíciója több figyelmet érdemel, a nyugdíjas korosztály (a város lakosságának 23 százaléka!) több gondoskodást.

„A következő években is úgy kell tehát gazdálkodnunk, hogy mint most, hitelképesen megvezetni, az iskolákban meg sem engedni a feszültséget...” S lám, máris a tervezés kellős közepébe csöppentünk, bizonyítván: az egymást követő tervidőszakoknak nincsenek merev határaink. A kórház rekonstrukciója, a főtér (a Korona-szálló mögötti tömb) rendezése például ez.

PÁLFY KATALIN

Enyedi Zoltán felvétele